

Lausunto

3.12.2024

VN/4818/2024
VN/4818/2024-PLM-49

Sisäministeriö

Puolustusministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain muuttamisesta**1. Aluksi**

Puolustusministeriö on osallistunut työryhmän työskentelyyn ja pitää hallituksen esityksen peruslähtökohtaa hyvänä ja kannatettavana. Järjestelmän voidaan katsoa tehostavan viranomaisten toimintaa sekä ottavan huomioon etenkin rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen sekä tiedustelutoimintaan liittyvät herkkyydet.

Puolustusministeriö haluaa kuitenkin esittää seuraavat huomionsa käsiteltävänä olevan olevasta hallituksen esityksen luonnoksesta ottaen huomioon lausuntokierroksella esitetyt näkökannat ennen kaikkea koskien Puolustusvoimien rikostorjuntaa.

2. Puolustusvoimat sekä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä

Puolustusvoimien osalta toimivaltuuksista pankki- ja maksutilitietoihin pääsystä on säädetty sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimista annetussa laissa sekä sotilastiedustelusta annetussa laissa. Sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa säädetään Puolustusvoimien rikostorjunnasta, joka käsittää laissa tarkemmin säädettyjen rikosten ennalta estämisen, paljastamisen ja sotilaskurinpitomenettelyyn kuuluvan rikosten selvittämisen. Laissa säädetään lisäksi menettelystä sotilaskurinpitoasiassa, siinä määrättävistä seuraamuksista sekä sotilasoikeudenkäyntimenettelyn aloittamisesta. Puolustusvoimien rikostorjuntaan sovelletaan poliisilain, esitutkintalain ja pakkokeinolain sekä muun lainsäädännön säännöksiä rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta ja selvittämisestä, jollei jäljempänä säädetystä muuta johdu.

Puolustusvoimien osalta tarve saldo- ja tilitapahtumatietoihin perustuu Puolustusvoimien suorittamaan rikostorjuntaan, joka käsittää rikosten ennalta estämisen, paljastamisen ja sotilaskurinpitomenettelyyn kuuluvan rikosten selvittämisen. Pankkitiedustelua on käytetty etenkin omaisuus- ja petosrikosten selvittämisessä nojautuen sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 44 §:ssä säädettyyn oikeuteen. Pykälä vastaa poliisilain 4 luvun 3 §:ssä säädettyä, sillä erotuksella, että sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 44 § on rajattu rikosten selvittämiseen. Nykytilassa vuositasolla näitä rikoksia selvitetään muutamia ja tilitapahtumat kysytään lähes poikkeuksetta.

Nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen luonnoksen aikaan eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 82/2023 vp.). Lain muutoksen tarve perustuu välttämättömyyteen, koska esimerkiksi Puolustusvoimien rikosten ennalta estämisen ja paljastamisen on arvioitu lisääntyvän ja lisääntyneen nykyisessä turvallisuustilanteessa.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 23
00023 Valtioneuvosto

Snellmaninkatu 1 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

Hallituksen esityksessä 82/2023 vp. esitetään, että Puolustusvoimien rikostorjuntaa koskevat pankki- ja tilitapahtumia koskevat tiedonsaantioikeuksista säädettäisiin keskistetysti lain 112 §:ssä. Sen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan todetaan, että Eduskunnassa vireillä olevassa hallituksen esityksessä 163/2021 vp. laeiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttamisesta ehdotetaan, että pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetussa laissa (571/2019) säädettyjen voimassaolevien pääsyoikeuksien lisäksi, että Verohallinnolla, Tullilla, Ulosottolaitoksella, poliisilla ja Rajavartiolaitoksella, Puolustusvoimilla ja Finanssivalvonnalla olisi pääsy pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään liittyen voimassaolevassa lainsäädännössä edellä mainituille viranomaisille säädettyihin toimivaltuuksiin. Esityksessä ei ehdoteta edellä mainituille viranomaisille uusia toimivaltuuksia pankki- ja maksutilietoihin pääsyn osalta, vaan tarkoituksena on, että viranomaiset, jotka jo nykyisellään pääsevät pankki- ja maksutilietoihin voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, voisivat käyttää pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää, eli kyseessä olisi muutos tiedonsaannin tekniseen toteuttamistapaan.

Edellä viitatussa hallituksen esityksessä 163/2021 vp. ehdotetut lakimuutokset ovat tulleet voimaan 15.9.2022. Lain 3 §:n 8 kohdan mukaan Puolustusvoimilla on oikeus päästä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään lain 4 §:n mukaisesti luovutettaviin ja 6 §:n mukaisesti tallennettuihin tietoihin, jos se on välttämätöntä seuraavien tehtävien suorittamiseksi ja viranomaisella on muualla laissa säädetty oikeus saada edellä mainitut tiedot Puolustusvoimilla sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (255/2014) tarkoitettuun rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä sotilastiedustelusta annetun lain (590/2019) 104 §:n mukaisesti

Esitettyyn 112 §:ään liittyen todettakoon, että hallituksen esityksen 82/2023 käsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunta on todennut (PeVL 36/2024 vp.), että esitetystä 112 §:stä olisi poistettava viittaus rikosten paljastamiseen, sillä tähän tarkoitukseen edes poliisi ei voi saada tietoja poliisilain 4 luvun 3 §:n perusteella.

Joka tapauksessa uuden tietojensaantisääntelyn nojalla Puolustusvoimilla pankki- ja tilitapahtumajärjestelmän käytön edellytyksenä olisi laissa säädetysti edelleen se, että valvontajärjestelmässä olevat tiedot ovat viranomaiselle välttämättömiä. Puolustusvoimien osalta esitys mahdollistaisi pääsyn pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään liittyen laissa sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa tarkoitettuun rikosten estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen.

Puolustusvoimat suorittaa myös sotilastiedustelua sotilastiedustelusta annetun lain mukaisesti. Sotilastiedustelun tarkoituksena on hankkia ja käsitellä tietoa ylimmän valtiojohdon päätöksenteon tukemiseksi Suomeen kohdistuvasta tai Suomen turvallisuusympäristön kannalta merkityksellisestä sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta vieraan valtion toiminnasta tai muusta sellaisesta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa Suomen maanpuolustusta tai vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja. Kohteista on säädetty sotilastiedustelusta annetun lain 4 §:ssä.

Sotilastiedustelulain 104 §:ssä säädetään, että sotilastiedusteluviranomaisella on oikeus saada yksityiseltä yhteisöltä yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä sellaisia tietoja, joiden yksittäistapauksessa voidaan olettaa olevan tarpeen esim. tiedustelun kohteen (henkilö/oikeushenkilö) taloudellisen toiminnan selvittämiseksi. Pykälä vastaa tarkoitukseltaan sitä, mitä poliisilain 5 a luvun 50 §:ssä on säädetty siviilitiedustelun osalta. Tietopyynnön tarkoituksena ei kuitenkaan ole rikoksen estäminen tai selvittäminen vaan se liittyy sotilastiedustelun kohteeseen. Sotilastiedustelulain nojalla tehdään pankkitiedusteluja silloin, kun edellytykset ja tarve on olemassa. Saamalla tarvittavat saldo- ja tilitapahtumatiedot keskitetyn järjestelmän kautta parannetaan tiedon turvallista käsittelyä.

3. Lopuksi

Puolustusvoimien toiminnan kannalta on erittäin tärkeää, että se voisi saada tilitapahtumatiedot pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän kautta Puolustusvoimien rikostorjunnan ja sotilastiedustelun tehtävien hoitamiseen. Puolustusvoimien olisi voitava tukeutua pääosin samoihin ratkaisuihin kuin poliisi ja Suojelupoliisi. Tietojärjestelmien käyttöä Puolustusvoimissa valvoo sisäinen laillisuusvalvonta, ennen kaikkea pääesikunnan oikeudellinen osasto, laillisuusvalvonta-suunnitelman mukaisesti.

Edellä todetusti Puolustusvoimien tarve saada laissa säädetyn toimivallan ja toimivaltuuksien nojalla pankki- ja tilitapahtumatietoja liittyy olennaisesti Puolustusvoimien sensitiiviseen toimintaa. Toiminnassa korostuu toiminnan salassapito ja turvallisuus (myös kohteiden turvallisuus) sekä tietojen ajantasaisuus, luotettavuus, salassapito ja tietoturvallisuus. Tässä yhteydessä ei voida katsoa, että pankki- ja tilitietotapahtumien pyytäminen voitaisiin toteuttaa tarkoituksenmukaisella tavalla välttämättömissä tapauksissa paperisena tai sähköpostitse yleisessä tietoverkossa. Todetut seikat toiminnan ja tietojen luonteesta ovat nykyisellään johtaneet siihen, että Puolustusvoimat ei voi täysimääräisesti käyttää laissa säädettyä toimivaltaansa ja toimivaltuuksia.

Puolustusvoimien rikostorjunnan osalta todettakoon lopuksi, että Puolustusvoimien erityisviranomaisena selvittämien sekä ennalta estämien ja paljastamien rikosten lukumäärän arvioidaan kasvavan hybridivaikuttamisen lisääntyessä sekä lähestyessä sotilaallisia poikkeusoloja ja sotilaallisissa poikkeusoloissa oltaessa. Näissä

tilanteissa etenkin maanpetos ja vakoilurikosten määrä kasvaa, minkä takia pankki- ja tilitietotapahtumien saamisen välttämättömyys korostuu.

Yksikön johtajan sijainen,
hallitusneuvos

Minnamaria Nurminen

Vanhempi hallitussihteeri

Kosti Honkanen

Jakelu Sisäministeriö, poliisiosaston kansainvälisten ja EU-asioiden yksikkö

Tiedoksi Pääesikunta

Kansliapäällikkö Esa Pulkkinen
Osastopäällikkö Teemu Penttilä

VN/4818/2024-PLM-49

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: